

MAGYAR SIKETNÉMA = OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Előfizetési ár:	Felelős szerkesztő:	Szerkesztőség
Egész évre:	GÖNCZI GYULA.	és kiadóhivatal:
Tagok számára . 7 kor.	Kiadó és laptulajdonos:	Kecskemét,
Mások számára 12 kor.	a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.	Templom-utca 95. szám.

Tartalom: Fontos kérdések. Szobolovszky István. — Értesítőink mérlege. (Folytatás.)

Szakirodalmi szemle. Erdős István. — Hivatalos rész. — Vegyesek.

Fontos kérdések.

Lépten-nyomon látjuk, észleljük, hogy a modern kor haladását célzó jelenségek a pedagógiát sem hagyják érintetlenül. Itt is, mint minden téren, újabb és újabb eszmék, törekvések kerülnek felszínre, melyek végeredményükben bizonyos reformok okát képezik. Ezeknek a jelenségeknek a fenmaradása, helyesebben állandósulása, attól a körülménytől függ, hogy helyességükkel, gyakorlatiasságukkal mennyire, illetve mily mértékben hatottak a régi, a már megcsontosodott pedagógiai elvekre. Az eszméknek, elveknek illetéknép egymásra való hatásából különböző viaskodások keletkeznek. A viaskodás végeredményét tekintve, vereséget ez idő szerint jobbára csak az új eszmék, törekvések szenvednek, mert kétségbevonhatatlan, hogy bármely új eszmének, törekvésnek sokkal több az ellenzője, mint a helyeslője, illetve pártolója; így tehát nem csoda, hogy az új eszmék legtöbbször a régi eszmék örvényében merül el. Ennek természetszerű okát leginkább abban leljük, hogy az emberiségnek az a része, amely javakenyerét már megette, annyira megszokta a régi eszméket, elveket, hogy azok idővel mintegy vérévé váltak s ép ezért minden új eszme, ha lényegében helyesebb is a réginél, érvényesülésében felette sok akadályra talál.

Vannak azonban oly egyének is, akik legkevésbé sem fáznak a haladás szelétől, ezért multhatatlanul szolgálatába szegődnek minden oly eszmének, elvnek, amely a pedagógia előbbvitelére törekszik. Minden törekvésük oda irányul, hogy az általuk észszerűnek vélt eszme idővel állandósuljon, azaz ne csak pusztán ige maradjon, hanem egyúttal testet is öltson, hogy illetén érvényesülésében szembezőköbb, kimagaslóbb, vagyis az ellenzők részéről is észrevehető legyen. Azonban hibát, még pedig nyomós hibát követnének el azok az újítók, akik a helyesen kifejeződött pedagógiai elvet egy új, de kevésbé helyes elvvel cserélnék ki. Épp ezért szabályként tartsuk szem előtt, hogy valahányszor egy-egy régebbi pedagógiai elvet újabbal kívánunk helyettesíteni, pótolni, mindannyiszor szoros vizsgálódás

tárgyává kell tennünk, hogy a kérdéses új elv megfelel-e azoknak a kívánalmaknak, melyeket a modern pedagógia helyes haladása követel. Ha pedig pusztán csak azért vetettünk fel valamely eszmét, hogy azzal a pedagógia mezején mintegy észrevétessük magunkat, akkor haszontalan munkát végeztünk, mely kizárólag csak hivalkodásunknak, egyéni hiúságunknak hódol, a közérdeket pedig mellőzi.

Említettük, hogy a korszellem áramlását előidéző jelenségek a pedagógiát sem hagyják érintetlenül. Felkeresik annak minden egyes területét, körét, így többek között a siketnémák oktatását is. Az áramlat elől a siketnéma oktatójának sem szabad kitérni, mert ezzel megszegné azokat a törvényeket, melyek szülői a fejlődés talajából táplálkoznak.

Ha a siketnémák nevelés-oktatásának történetét lapozzuk, meggyőződünk arról, hogy ez a speciális, másoktól teljesen elütő pedagógiai ágazat bölesőjétől fogva egész mostanáig, számos reformnak volt részese. De azt nem mondhatjuk, hogy a siketnémák oktatása teljesen befejezett pedagógiai ágazat, melyet szükségtelen tovább fejlesztenünk, tökéletesitenünk. E sorok keretein belül csak a magyar siketnéma-oktatás fejlesztéséről, még pedig önálló fejlesztéséről esik szó, mert az oly fejlesztés, amely mankóra támaszkodik, csak csigamódra halad előre.

Azönban ezúttal nem lehet célunk a valamennyi idevágó kérdést külön-külön tisztázni, mert ez nagyon messze vezetne bennünket, épp ezért ennek elkerülése végett csak néhány kérdés tisztázásával kívánok foglalkozni.

A *legelső kérdés*, mellyel foglalkoznunk kell, a tankönyvek szerkesztésével kapcsolatos.

Mindnyájan látjuk azt az ürt, mely a siketnémák oktatásában a szükséges tankönyvek hiányosságából keletkezett. Azok a tankönyvek, melyek jelenleg érvényesülnek, a legkevésbbé sem felelnek meg a követelményeknek.

Köztudomású, hogy a közel multban többször hirdettek pályázatot oktatásunknál szükséges tankönyvek megírására, de az eredmény, sajnos, mindez ideig meddő maradt. Ha a szóban forgó eredménytelenség okai után kutatunk, bizonyossá válik, hogy az okok legnagyobbikát leginkább abban a lesujtó kritikában kell keresnünk, mely az íróra háramlik akkor, amikor a munkáját bíráló alá veszik.

A multak tapasztalataiból tudjuk, hogy voltak oly művek, melyek lényegükben véve megérdemelték volna azt a bizonyos pártolást, hogy érvényesüljenek, de a hivatalos bírálók feszegető, szörszálhasogató, kákán csomót kereső kritikájukkal megbénították e műnek érvényesülését. Kinek volna tehát kedve ily következmények után szellemi erejét továbbra is próbára tenni?!

Miért nem engedünk mi is teret oly munkának, amely csak többé-kevésbbé fogyatékos jellegű, mint ahogy cselekedtek az elemi, polgári, közép stb. iskolák pedagógusai? A kezdet-kezdetén ott sem voltak tökéletes tankönyvek. A kor haladó szelleme folyton csiszolta, tökéletesítette őket, úgy hogy ma már a modern kor igényeinek megfelelő tankönyveik vannak. Bizonyos, hogy egy teljesen tökéletes tan-

könyvet megírni felette nehéz feladat, különösen pedig ott, ahol még semmiféle tankönyv nincs, mint például minálunk, de bezzeg, ha már birtokában lettünk volna egynéhánynak, a tökéletes tankönyv szerkesztése jelenleg nem tartoznék azon feladatok közé, melyek megoldásra várnak. Hagyjunk fel a velőt is hasogató kritikával és engedjünk időt azoknak, akik e munkára vállalkoznak, meglátjuk, hogy az eredmény nem lesz meddő.

Másik fontos kérdés a siketnémák beszéd-tanításának helyesebb módon való megoldása.

Mindennapi észleleteink arról tesznek tanúságot, hogy a mostani beszéd-tanítás korántsem áll arányban azzal a tevékenységgel, melyet e célra fordítunk. Az eredmény sokkal szűkebb körű, mint az eredményt előidéző munka.

A siketnémák beszéd-tanítása csak akkor vezethetne igazán a kitűzött célhoz, hogyha annak keresztülvitele teljesen *családi jellegűvé* válnék. Mert az a rendszer, mely jelenleg a siketnémák beszéd-tanításánál divik, többé-kevésbé helytelen. A helytelenség legnagyobb oka az, hogy a jelenlegi beszéd-tanítás jóformán csak a négy fal között történik, még pedig olyaténkép, hogy a gyermeket padba szorítjuk, miáltal tevékenységét, mely a beszéd-tanulásnál fontos szerepet játszik, megbénítjuk s jobbára csak a mi tevékenységünknek engedünk teret. Már pedig a gyermek érdeklődését leginkább s mindenekfölött a való élet: a mozgás, a cselekvés köti le. Minél változatosabb a külső hatás s minél nagyobb teret engedünk a gyermek öntevékenységének, annál gazdagabb lesz a lélek tartalma is. Mindezekről a padba szorított gyermeknél szó sem lehet. Míg ellenben, ha a gyermek öntevékenységének érvényt szereznénk, akkor a beszéd kialakulása is helyesebb volna. De a korlátok közé szorított gyermeknek nemcsak öntevékenységét, hanem a beszéléshez szükséges hangulatát is akadályozzuk. Ahhoz, hogy a siketnéma kedvvel beszéljen, oly szuggeszció szükséges, mely őt kellemesen foglalkoztatja. Mihelyt azonban kellemetlenné válik a szuggeszció, a siketnéma csak bizonyos kényszer hatása alatt fog beszélni. Már pedig a kényszerek hatása alatt származott eredmény előbb-utóbb megbosszulja magát. Az a törekvés, mely a siketnéma hangos beszédének kiépítésére irányul, lehetőleg természetes legyen. Még így is a legjobb akaratunk és igyekezetünk mellett sem vagyunk képesek oly szemléletet teremteni, amely a siketnéma beszédének helyes kialakulásához szükséges. Különös figyelmet érdemel, hogy azok a képek, melyek a mesterséges szuggeszció kezdeményezésének a forrását alkotják, nem felelnek meg a siketnéma beszéd-tanításnál megkívántató elveknek. A képek szemlélete térbeli szemlélet, mely a beszéd-tanítás kezdetén lehetőleg kerülendő. A beszéd-tanítás szemléletének legfőbb forrása: *az időbeli szemlélet legyen.*

A gyakorta érvényesülő mesterséges szuggeszció károsan hat a gyermek idegrendszerére is. Kevés benne a kellemes elem, azért gyorsan fáraszt; idővel pedig oly diszpozíciókat teremt, melyek csak a szokatlan, meglepő stb. ingerekre reagálnak, a többiek iránt közönyt viseltetnek.

Tessék most elképzelni annak a gyermeknek a lelkivilágát s ezzel együtt a beszédképességét, ki a fent vázolt szemléletek körében él. Sem a lelkijelenségek gyarapítása, irányítása, sem pedig azoknak a beszéd által való fölszínre hozatala nem lehet helyes. Sokan azzal érvelnek, hogy fölösleges bármily mesterséges szemlélethez nyulni, mert hiszen a gyermek minden nap hoz valami újat az iskolába, melyet minden mesterséges szemlélet nélkül is értékesíthetünk. Ez az érvelés bizonyos tekintetben helyesnek látszik, ámde tapasztalataink révén arra a következtetésre jutunk, hogy az az anyag, melyet a siketnéma minden nap hoz az iskolába, nem elégséges a beszéd tökéletes fölépítéséhez. Ehhez járul még az is, hogy azok a benyomások, melyek a siketnémát a multban érték, csak nagyritkán aknázhatók ki helyesen a beszédtanítás hasznára, mert a gyermek jobban érdeklődik a jelenben folyó események iránt, mint a multak iránt s csak akkor idézi fel a multban lefolyt szuggesztiók által támasztott diszpozíciókat, ha idegrendszere oly hatások közé kerül, mint amilyen eset az a szuggeszció, mely a kérdéses diszpozíció okát képezte. Már ebből is látható, hogy a siketnéma régebben szerzett benyomásait pusztán benn az osztályban kiaknázni felette nehéz. Mert azt az anyagot, melyet a siketnéma például a felkelésnél, az öltözködésnél, az ebédnél, a különböző játéknál, az utcán, az udvaron stb. gyűjtött, csak akkor aknázhatjuk ki természetszerűleg és kellőleg, ha ismét az azzal azonos jellegű szuggeszciók közé helyezzük. A tanterem pedig erre egymagában nem alkalmas.

Elégge világos, hogy a siketnéma a hangképzés tisztaságán kívül még az összefüggő beszéd helyessége ellen is vét. De ezzel egyetemben észrevehetjük, hogy a siketnéma azt a hibát, melyet az összefüggő beszéd helyességében ejt, maga-magától vajmi ritkán igazítja ki. Vajjon mi lehet ennek a tulajdonképpeni oka? Véleményem szerint az ok leginkább abban a helytelen szemléletben gyökerezik, melyet a beszédtanításnál érvényre juttatunk. A helytelen szemléletből születő közkép homályos, ingatag természetű s illetén nincs is annyi energiája, mint amennyi a fennálló hiba eltüntetéséhez szükséges.

Amiket itt eddig felsoroltam, egymagukban nem elégségesek ahhoz, hogy a siketnéma helyesen beszéljen. Ennek keresztülvitelére egyéb tényezők is szükségesek.

Az összefüggő beszéd helyességének e feltételét nemcsak a szókincs gazdagságában, a formák tudásában, hanem az asszociáció kellő gyorsaságában és a beszélő szervek, valamint az agykéreg bizonyos területeinek ténykedési összhangjában kell keresnünk. Ezt a műveletet csakis bizonyos gyakorlatok által érhetjük el. Amiről mindennap beszélünk, jobban, könnyebben, tökéletesebben tudjuk reprodukálni, mint a ritkábban használtakat.

A beszéd kellő gyakorlása által elérjük azt, hogy a szavak és a formák megfelelő gyorsasággal fognak jelentkezni; a beszélőszervek működése egybeesik a velük kapcsolatos szellemi központ ténykedésével, miáltal a beszéd folyása is hovatovább tökéletesebbé válik, kétségtelen, hogy az az idő, melyet a siketnéma hangos beszédének fejlesztésére, s tökéletesítésére fordítunk, édes-kevés ahhoz, hogy a

siketnéma a hangbeszédet megfelelőleg gyakorolhassa. Mert jegyezzük meg, hogy a siketnéma, különösen pedig az alsóbb osztályokban, kizárólag csak a tanár vezetése, ellenőrzése mellett gyakorolhatja a beszédet.

Kérdés már most, hogy hol és mikor gyakorolja a siketnéma a hangos beszédet?

Talán az osztályban? A napi 2—4 óra nem elég ahhoz, hogy a szükséges gyakorlás érvényesüljön. Már pedig a jelenleginél fokozottabb heti óraszámmal a kis siketnémát megterhelniünk nem szabad. Sőt ismeretes, hogy a mostani heti óraszám is nagyobb, mint az azonos korú épérékűeknél. Azt hiszem, hogy a fent vázolt kérdésnél a megoldás csak akként lehetséges, hogy az alsóbb osztályok tanulói családi jellegű internátusokba kerüljenek, ahol a hangos beszédet szakemberek vezetése, ellenőrzése stb. mellett egész napon át, tehát nemcsak az osztályban, hanem annak keretein kívül is az alkalmosszerűségekkel kapcsolatosan gyakorolnák.

Magától értetődik, hogy ez esetben sokkal több szakemberre volna szükség, mint amennyi jelenleg van, mert az az idő is, amely az osztályban töltött idő keretein kívül esik, a hivatalos, rendes órák közé lenne sorozva, még pedig azoknak a tanároknak, akik a jelzett cél végrehajtására kerüljenek az intézethez. Nagyon természetes, hogy minden egyes osztály magában, tehát másoktól teljesen elszigetelve tanulná a beszédet. Ilyentén az alsófokú beszédtanítás is szakrendszer jellegűvé válnék, mi a beszéd helyes elsajátításához mulhatatlanul szükséges is. Emellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy az osztályban végzendő beszédtanítás is lehetőleg az alkalmosszerűségek keretében történjék, miközben engedjünk teret a gyermek öntevékenységének s érdeklődésének. Hadd nyilatkozzék a gyermek lelke szabadon. Egyszersmind szükségképeni, hogy az első osztály növendékeinek a létszáma legfeljebb csak nyolc legyen, mert a mostani létszám mellett teljesen lehetetlen a kívánt követelményeknek eleget tenni.

Igaz ugyan, ami felette sajnálatos, hogy az elhangzottaknak ilyenén való érvényesülése még a messze jövő zenéje. Mert, mint tudjuk, még a mostani intézetek belső élete is felette sok kívánni valót hagy fenn. A legtöbbször hiányzik az a bizonyos anyagi eszköz, melyet közönségesen „pénznek“ szoktunk nevezni. Épp ezért addig, amíg az állam nem veszi kezébe az ügyet, a siketnémák oktatása fejlesztéséről, esetleges reformjáról szó sem lehet. Arra a humanizmusra, melyre intézeteink támaszkodnak, nemcsak a közel jövőben, hanem már most sem lehet építeni. Érthető is, mert ez felette ingatag, s végeredményében az intézetek pusztulását eredményezné. Vannak, akik ezzel szemben azt kívánják, hogy az állam mindenekelőtt az épérékűek oktatásáról gondoskodjék, s csak azután 5-öd, 6-od sorban a siketnémákéról. Ez a kívánság helytelen. Mert az, aki tisztában van a szociális élet követelményeivel, jól tudja, hogy a tanulatlan siketnéma sokkal több társas surlódást idézhet elő, mint a tanulatlan épérékű. Az épérékű jobban tud beleilleszkedni a társadalom bizonyos köreibé, mint a tanulatlan siketnéma, akit az élet iskolájának nevelő hatása vajmi keveset érint.

Ezzel nincs szándékunk követelni, hogy az állam a siketnémák oktatását följé helyezze az épérezékűek oktatásának, de igenis kívánjuk, hogy e tekintetben a siketnémák legalább oly elbánásban részesüljenek, mint az épérezékűek. Ezt kívánja a társadalmi érdek is. Ezekben foglaltam össze röviden mondanivalómat; de ezúttal kijelentem, hogy ezzel korántsem meritettem ki teljesen e témát, mert annak még sok ága-boga van. Emiatt ennek további fejtegetését, a dagályosság elkerülése végett máskorra kell hagynom. **Szobolovszky István.**

Értesítőink mérlege.

(Folytatás.)

A *pozsonyi* intézet fejlődése sem fog anyagi akadályokba ütközni. Most még 4 osztálya van 49 növendékkel. Az intézet összes dologi kiadásait, ha azokat az alapítványok, községek hozzájárulásai és más adományok nem fedeznék, Pozsony sz. kir. város viseli.

A pozsonyi iskola a siketnéma-oktatás egész intézményének és céljának a legideálisabb alapján épült fel. Nemcsak a városi hatóság, hanem a közönség is a legnagyobb rokonszenvvel viseltetik a szerencsétlenek iránt. Egyetlen jótékonycélú ünnepségen 14,508 koronát juttattak az egyesület vagyónak szaporítására. Az intézet vagyona 66,976 korona.

A *kolozsvári* intézet az elmúlt tanévben 3,500 korona államsegélyben részesült. Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósága évenként 4,000 koronával járul az intézet fenntartásához. Rendkívüli segélyekből 1,651 korona folyt be. A könyöradományok gyűjtése pedig 5,761 koronát jövedelmezett. Ez a társadalmi akció úgy látszik új erőkre kapott, mert ekkora gyűjtést egyetlenegy intézet sem ért el. Az elmúlt esztendőben egy igen szép alapítvánnyal gyarapodott az intézet, amennyiben Wesselényi Jozefa bárónő 20 ezer koronás hagyatéka férje elhalálozásával esedékesé vált. Az intézetnek összesen 12 alapítványa van, s az intézeti vagyon mintegy 80,500 koronát tesz ki. Oktatásban részesült 57 növendék és mivel az intézet internátusos, a tanulók kettő-három kivételével mind benlakók voltak. 27 növendék teljesen ingyenes ellátásban részesült. Az intézet 21 éves és még mindig nem fejlődött nyolc osztályúvá. A gyermekmenhely kötelékébe is csak öt gyermek van felvéve.

Az egyetlen öreg intézettől, a vácitól eltekintve, az egyik legfiatalabb intézetnek, a *soproninak* van a legnagyobb intézeti vagyona. A 100 ezer koronát meghaladja az az összeg, melynek kamatait a siketnémák megmentésére fordíthatják. Az intézeti alapnak kamata 3,400 koronát tett ki a múlt évben. Városok és községek évi hozzájárulása körülbelül 1,800 korona. Az intézet körzetébe tartozó vármegyék és községeiknek megajánlott évi segélye 1,300—1,400 korona. Adományok címen befolyt 3,003 korona, taneszközdíjak fejében 1,100 korona. A fizető növendékek eltartási hozzájárulása 1,850 korona. Községeknek, magánosoknak és gyermekmenhelyeknek egyes növendékek részére megajánlott eltartási segélye 5,096 korona. Sopron vár-

megye évi 3,300, Sopron város évi 1,000 koronát és helyiséget ad az intézetnek. A földmivelésügyi miniszter szegény napszámos gyermekek támogatására harmadizben adott 1,000 koronát az intézetnek. A felsorolt összegekből fedezi az intézet az összes dologi szükségleteit, az iskolaszolga fizetését s a növendékek eltartási költségeit. Az intézetnek 6 osztályában 61 tanuló részesült oktatásban. A növendékek összes segélye 12,330 koronát tett ki.

A *temesvári* intézet történetében igen értékes adatokat találunk. Felbuzdulhatna rajta néhány város, amit Temesvár a siketnéma-oktatás érdekében áldozott. Már 1885. óta segélyezi az intézetet. 1893—97-ben fizette a tanerőket is. 1897-ben 2400 □-ölnyi nagy értéket képviselő telket vásárolt, s arra 70,000 korona költséggel önálló hajlékot emelt a siketnémáknak. 1900-ban pedig 16,493 korona költséggel két földszintes szárnyat épített hozzá. A vidéki gyermekek elhelyezésére pedig 37,075 korona külön költséggel internátust emelt. Azonkívül nemcsak az összes dologi kiadásokat fedezte állandóan, hanem 1893. óta a *szegénysorsú növendékek eltartásáról is gondoskodik*.

Ez a legszebb, amit egy városról irni lehet, ez a legpéldásabb cselekmény, amelyre az egész ország előtt megalégedéssel mutathatunk rá. Alapítványtevők: Bonna Sándor csanádegyházmegyei püspök 40,000 koronával. Temes vármegye két — egyenként 240 korona kamatot hozó alapítványával. Lachmann György 6000 koronás alapítványával. A temesvári m. kir. állami gyermekmenhely 38 növendékért 4,765 koronát fizetett tápdíj címén. A kereskedelmi miniszter segélye egy növendék részére 200 korona, a községek segélyezése 300 korona. Az 1908—9-iki tanévben befolyt adományok összege 2,233 korona 12 fillér. Temesvár sz. kir. város fizeti az intézeti felügyelőket, az iskolaszolgát, gondoskodik az intézeti épület és az internátus jókarban tartásáról. Fedezi az összes dologi és fentartási kiadásokat és végül a saját hozzájárulásából ellátást biztosít az összes szegénysorsú növendékeknek. Az intézet nyole osztályában 86 növendék részesült oktatásban. Van iparostanonc iskolája is, melyben az elmúlt tanévben 8 növendéket tanítottak. Volt továbbá a beszédhibák gyógyítására egy tanfolyam és az intézetből kikerült siketnémák gyámolítására a tanterület két évvel ezelőtt helyi bizottsággá alakult.

A *kecskeméti* intézet növendékeinek ellátása, a segélyezések előteremtése is azt mutatja, hogy habár a siketnéma-intézetek fentartásáról sehol sincs törvényszerű gondoskodás, azaz sem az államra, sem a községekre kifejezetten nem támaszkodhatnak, hanem a társadalmi úton előteremthető adományokra van ingatag alapja építve, mégis azt látjuk a kecskeméti és több más intézetenél is, hogy biz' azt legkevésbé és legjelentéktelenebb részben a társadalom tartja fenn. A szépen fejlődő intézetek legtekintélyesebb segélyüket mégis csak az államtól szerzik meg, ha olyan kerülő úton is, mint az állami gyermekmenhely kötelékébe való felvétel. A kecskeméti intézet a múlt tanévben 14,867 korona 68 fillért fordított a növendékek segélyezésére és ebből több mint 7,000 koronát a menhely utalványozott. Az intézetnek 78 növendéke volt és ebből 38 a menhely kötelékébe tartozott. A növendékek másik felét nagyrészt az illetékes községek által

megszavazott köteles évi járulékból látják el. Ez tehát nem társadalmi úton való fentartása az intézetnek. Csak az állam és a községek tartják fenn az intézetet, de rendszertelenül. És ennyiből végre rendszeresen is biztosíthatnók az intézetek működését. A társadalom nem járult a 14 ezer koronás segélyhez adomány és gyűjtés által 2 ezer koronával sem. Az alapító tagok összes befizetése 7,037 korona 22 fillér.

A *szegedi* intézet, a váci után, a legnagyobb, a leghatalmasabb méretekben fejlődött vidéki intézet. Nyolc éves történeti multja azonban az intézetek működésének megalapozásában a legszebb sikert, a legelső előhaladást mutatja fel az egész országban. Valamennyi intézetünk anyagi el látása bizonytalan. Hol egyik, hol másik küzd a felborulás ellen. Általában azt mondhatnók, hogy az intézetek eddigi fejlődésükben még nem vezettek bennünket olyan irányba, nem vettek felszínre olyan eszmét, mely célszerűségénél és humánus voltánál fogva alkalmas lett volna valamennyi intézet fentartásának és biztos fejlődésének alapját megeremteni. Most, mintha a szegedi intézet megtalálta volna azt a jegecesedési pontot, mely valamennyi intézetünk fentartására kétségkívül a legalkalmasabb. Ez az eszme *az intézet körzetébe tartozó minden községnek megajánlott állandó évi segélye*. Egy bizonyos skála szerint. A lakosság száma szerint, kevesebb vagy több. Ezt a humánus eszmét legelsőnek Bácsbodrog vármegye törvényhatósága és annak nemes gondolkozású alispánja, bajsai Vojnich István tették magukévá. A vármegye minden községe a lakosság számarányában hozzájárul a vármegyei siketnémák ingyenes kiképzésének költségeihez. Tekintet nélkül arra, van-e a községben tanköteles korú siketnéma vagy nincs, mert ily módon csekély összeggel mintegy kiegészíti egyik község a másikat. Bácsbodrog vármegyéé a dicsőség, hogy az ország vármegyéi között ő volt az első, aki a többi vármegyéknél példát mutatott, mikép valósítható meg a szegény siketnémák oktatása. Ez ideig 7,062 korona az a járulék, melyet évről-évre megszavaznak a községek. Magyarokanizsa a skála alapján 400 korona járulékot szavazott fizetni évenként és ezen felül még 240 korona eltartási díjjal segélyezi az odaváló illetőségű növendékeit. És így tesz több község is.

Csongrád vármegye, bár nem ezen az alapon, de szintén gondoskodik siketnémáinak elhelyezéséről. Részben külön-külön szavazta meg az intézetbe felvett növendékeknek segélyét, részben pedig ingyenes helyek létesítésével teszi lehetővé oktatásukat. Ily körülmények közt nem is csodálkozhatunk, hogy 120 növendéknek 22,948 korona segélyt tudott nyújtani. Bácsbodrog vármegyéből a siketnémáknak már 75 százaléka részesül oktatásban, s amint az intézet értesítője önérettel mondja: „ma már az intézet körzetébe tartozó tanköteleskorú siketnémák legtöbbször felvétele biztosítottnak tekinthető.”

A magyar államvasútak igazgatósága a vasúti alkalmazottak siketnéma gyermekeinek ingyenes kiképzése céljából 15 alapítványi helyet létesített az intézetnél. A földmívelésügyi miniszter 1,000 korona államsegélyt utalványozott. Van 37 alapítványtevője, kik vagy 5,000 koronával, vagy évi 200 koronával járulnak az intézet céljaihoz. Van 108

örökös alapító tagja, kik vagy egyszersmindenkorra 100 koronát adakoztak, vagy évenként 10 koronát juttatnak az intézetnek. És van jelentékeny számmal alapító tagja, kik 10—50 koronát adományoznak évenként.

(Folyt. köv.)

Szakirodalmi szemle.

Neue Beiträge zur Kenntnis Samuel Heinickes von Georg und Paul Schumann. Überreicht im Auftrage des Königl. Sächs. Ministeriums des Kultus und öffentlichen Unterrichts zur Begrüßung der vom 3. bis 6. Oktober 1909. in Leipzig stattfindenden VIII. Bundesversammlung Deutscher Taubstummenlehrer. Mit Porträt und einer Handschriftprobe Samuel Heinickes. (Újabb adatok Heinicke Sámuel megismeréséhez. Irták Schumann György és Pál. Atnyújtatott a szász kir. minisztérium megbízásából a Német Siketnéma-intézeti Tanítók Szövetségének 1909. okt. 3—6-ig tartandó VIII. nagygyűlése üdvözléseképen. Heinicke Sámuel arcképével és kezeírásának hasonmásával.) Leipzig. Ernst Wiegandt, Verlagsbuchhandlung. 1909. (n. 8. r. 148. old.)

Ponce, Bonet, Amman, de l'Épée korszakalkotó neve mellé méltán sorakozik *Heinicke Sámuel*-nek sok tekintetben igaztalanul meghurcolt neve is. Heinicke nélkül ma aligha nyílnának szólásra növendékeink ajkai. Heinickét a sors válságos időben küldötte. Azt mondhatnók, ő volt a végzet által kiszemelve arra, hogy a „hangbeszédtanítás” módszere érdekében sikra szálljon és azt az enyészettől megóvja. Kétszeres érdeméül róhatjuk fel ezt neki azért, mert Heinicke nem tartozott a sors ama kegyeltjei közé, akik a napi élet küzdelmei alól fel vannak mentve. Heinicke elődei csak műkedvelésből foglalkoztak siketnémákkal, ő azonban élethivatásból szentelte nekik munkaerejét. Heinicke volt tehát az első siketnéma-tanító. Ő róla mondja *Schumann Gy.*, hogy ő volt az, aki a lejtőn guruló kőnek az első lökést megadta. Mi tehát csak tisztelettel említhjük annak a férfinak a nevét, akinek nevéhez — a viszonyok nem ismeréséből és a történetírók helytelen bírálatából kifolyólag — több gúny és becsmérlés, mint elismerés fűződik. Igaz, hogy nem volt mézes, hanem inkább mosdatlan szájú ember, de ez nem von le semmit sem érdemeiből.

Igazságot van hivatva szolgáltatni Heinicke szellemének *Schumann Györgynek* és *Schumann Pálnak*, a lipcei kongresszus alkalmából kiadott tanulmánya. Igaztalanok volnánk a szerzőkkel szemben, ha el nem ismernők, hogy szakavatott tollal megírt munkájukkal sikerült megoldaniok azt a feladatot, amelyet maguk elé tűztek. A tárgy iránt érzett szeretetük tüzeben leolvadt Heinickéről mind az a salak, amely igaz lényét eddigelé előlünk eltakarta. A mű elolvasása után sok mindent megértünk, ami azelőtt a viszonyok nem ismeréséből ismeretlen maradt előttünk.

A mű két részből áll. Az első részt *Schumann György* írta. Címe: *Heinicke Sámuel, mint a lipcei siketnéma-intézet tanítója és vezetője.* Az első fejezetben a szerző Szászország földjén történt, Heinicke működését megelőző kísérletekkel foglalkozik. Megemlékezik *Schulze M. Eliásról*, aki a XVIII. század elején tanított Szászországban siketnémákat. Majd Heinicke drezdai (1750 táján, mint testőr) és a

hétéves háború letelte után, mint eppendorfi kántor (1769) folytatott működését méltatja. Ezt követi a lipcei intézet megalapításának (1778) és előzményeinek leírása. Míg az előbbi eseményeket csak más szerzők alapján, addig az intézet alapítását és a további fejleményeket történelmi becsü okmányok alapján íródott meg. Ezeknek az okmányoknak nagy részét fel is vette a szerző munkájába. Megtaláljuk itt az intézet első felvételi szabályzatát, amelyet „Az intézet első éve” című fejezettel kapcsolatban mutat be. Heinicke nagy ambíciójának legjobb bizonyítékai az intézet fejlesztése érdekében készített emlékiratait, amelyek teljes egészükben vétettek fel a munkába. Heinicke első terve az volt, hogy intézete részére nagyobb tőkét gyűjtsön. Ezzel a tőkével intézete jövőjét akarta biztosítani. A kívánt engedélyt meg is kapta. Aláírásokat is gyűjtött, pénzt azonban soha sem kapott. Ennek oka, mint később látni fogjuk, az volt, hogy az intézet hitele nagyon alászállott. Egy másik terve az volt, hogy intézete az egyetembe kebeleztesse be. Ez a terve azonban a főkonzisztóriumnál, bár az egyetem az eszmét pártolta, hajótörést szenvedett. 1782-ben a siketnéma-oktatás általánosítása érdekében dolgozott ki egy emlékiratot, amely szerint a siketnéma-oktatás rejtjelmeibe a népiskolai tanítókat egy évig tartó kurzusban akarta bevezetni. Az utóbbi tervnek az lett a következménye — mint azt Schumann György „Az intézet első revíziója” cím alatt kifejti, — hogy az egyetem megbízást nyert Heinicke iskolájának felülvizsgálására. A vizsgálatot három tanár vezette. A tanítási eredményt kielégítőnek találták. Csak egészségi szempontból emeltek néhány kifogást (pl. hogy egy ágyban két gyermek alszik stb.). A vizsgálatot követő napon kelt emlékiratban Heinicke arról nyilatkozott, miképen gondoskodott eddig módszere fenmaradásáról. Ebben az iratban volt szó először, az „arkánium”-ról, amely később oly sok bajt okozott. A következő fejezet a „Berliner Correspondenz” 1783. évi július hó 11-iki számában megjelent névtelen levéllel foglalkozik. Ebben a levélben Heinickét embertelen bánásmóddal vádolták, az intézetét pedig olybá tüntették fel, ahol a növendékek inkább elzülленek, mint nevelésben részesülnek. Heinickének sikerült a vizsgálat folyamán a vádak alól magát tisztáznia. Ezzel ő azonban nem elégedett meg, hanem durva hangon megtámadta *Cranz*-ot, a lap szerkesztőjét. Ez a nyílt levele „páratlan” hangja miatt az idők folyamán valóságos „könyvkedvelői kuriózum”-má lett. Természetes, hogy abban az időben is mindenütt visszatetszést keltett. Heinicke irodalmi működésének is nagyon ártott. Alig volt vitája, amelyben erre a levelére ne hivatkoztak volna. Így azután intézete mindig ismeretesebbé és egyúttal hirhetőbbé is vált. A saját költségükön tanuló siketnémák csakhamar teljesen elmaradtak, sőt a megígért segítyeket sem merte kérni. Ilyen körülmények között általánossá vált az az óhaj, hogy az intézet megreformáltassék és nyilvános felügyelet alá helyeztesse. A reorganizációs tervek készítésével *Platner* egyetemi tanárt bízták meg, aki anyaggyűjtés céljából Bécsbe, *Storkhoz* utazott. Bécsből mint *Stork* és a bécsi iskola híve tért vissza. Kilencven oldalra terjedő emlékiratában nemcsak az intézet, hanem a tanítási eljárás reformációját is tárgyalta. Szerencsére *Platner* terveit — amelyek-

kel a könyv behatóan foglalkozik — nem mindenben akceptálták. A következő fejezetet a szerző Heinicke utolsó működésének, a jogutódlásnak és ekörül, valamint az „arkánium“ körül támadt zavarok leírásának szentelte. „Heinicke jelentősége a siketnéma-oktatásra“ című fejezetben a szerző ezeket mondja: Heinicke műveiben a siketnémákon eszközölt megfigyeléseit írta meg. Ő volt az első, aki belepillantott a siketnémák lelkivilágába. Az oktatási eljárás nála határozott alakot nyert. Legfőbb érdeme azonban az, hogy Bonet és Amman eljárását a francia módszerrel szemben megvédelmezte. A beszédtanítási módszer helyes megállapítása is az ő érdeme. Ő ismerte fel először a siketnémák beszédtanításánál a „beszédmozgások“ jelentőségét. Heinicke kezdetben az oktatást az írás tanításával kezdte meg. Működése későbbi folyamán ellenkező eljárást követett. Előbb a hangbeszédet tanította és erre építette az írott nyelvet, „mivel (a siketnémák) az utólag megtanult hangbeszédet mindenkor a jel, vagy írott nyelvből fordítják át.“ Felemlíti még a szerző azt is, hogy Heinicke a leolvasást is gyakorolta. Eddigelé úgy tudtuk, hogy a leolvasástani kezdeményezése Hill nevéhez fűződik és ez a nézet mindenütt el volt terjedve.

Az első rész utolsó fejezete Heinicke módszeres eljárásával foglalkozik. Heinicke — mondja szerző — a tanítási idő legnagyobb részét a beszédtanításnak szentelte. A többi tantárgy, különösen pedig a reáliák, a beszédtanítás szolgálatában állottak. Az artikulátorikus-oktatásnál különösen a magánhangzókra fektetett különös súlyt. Az artikulátorikus-oktatásnál „abból a természetes hangból indult ki, amelyet minden siketnéma akkor hallat, amikor valamely kívánságának kifejezést ad, vagy mások figyelmét valamire fel akarja hívni.“ A növendékeknek szánt kézikönyv első oldalán — mint az akkoriban általánosságban szokásban volt — az abécé-t találjuk. A második oldalon gépies gyakorlatok vannak (ab, eb, íb, ob, ub stb.) *Fest* azt írja, — mondja a szerző — hogy Heinicke ebből a szóból „papa“ indult ki. Megemlékezik a szerző a vokálisoknak az izlelés útján való kifejlesztéséről is. Heinicke a hangok kifejlesztésénél a művészi gargalizálásnak és hörből készült nyelvnek is szerepet juttatott. Hogy miként használta fel ezeket, sajnós, nem tudjuk. A tulajdonképeni beszédtanításnál legelőbb a növendék környezetében levő tárgyakból indult ki. A szemléltetéshez képeket használt. A napi eseményeket szintén megbeszélte; a nyelvtani alakokat külön órában tanította és gyakorolta. A nyelvtani alakok begyakorlására külön füzetet használt. Egy ilyen füzete még eppendorfi kántor korából maradt az utókorra. A használatosabb igéket jelen és mult idejű alakjukban szintén összegyűjtötte és magyarázta. A mondatok összetartozó részeit összekapcsoló vonalakkal jelölte meg. A reáliákat iskolakönyve alapján tanította. Az első 3 oldalt követő 12 oldalon az élet különböző eseményeiről volt szó. Tárgyalta itt az iskolát, a földet, a vizet, a tüzet, a levegőt, az emberi testet, a lelket, az uralkodót, a földművelést, a művészeteket, a mesterembereket, a betegséget, az orvost, az istent és a bibliát. Az iskoláról szóló fejezetnél a szorgalomról, lustaságról és figyelmetlenségről is volt szó. A földről szóló résznél földrajzi, az uralkodóról szólónál pedig történelmi ismereteket nyújtott. Különös

gondot fordított a vallásitanításra. A vallás elvont dolgainak megmagyarázása legfőbb feladatát képezte. Rendszerint a konkrét dolgokból alkotott képzetsorokból értette meg a növendékekkel az absztrakt fogalmakat. Növendékei azonban technikai képzésben is részesültek. A leányok kézimunkáztak és a háztartásban segédkeztek. Egy emlékiratában azt ajánlotta, hogy a növendékek elméleti oktatásban csak délelőtt részesüljenek, délután pedig kössenek, fonjanak, varrjanak, csipkét verjenek, vagy pedig selyemtenyészéssel foglalkozzanak. Heinicke özvegye a növendékek részére szalaggyárat akart felállítani. Különös gondot fordított Heinicke a rajzitanításra. Növendékeinek egy részét rendes rajztanár tanította rajzolni. Az ügyesebbek az akadémiát látogatták. Schumann György megjegyzi, hogy Heinicke növendékei közül többen voltak rajzolókul alkalmazva a meiszeni porcellángyárban. Heinicke, mint ebből a rövid ismertetésből is láthatjuk, méltó arra a helyre, amelyre őt Schumann munkájában helyezi. Természetes, hogy Heinickét nem szabad a jelenkor szemüvegén át vizsgálnunk. Tény azonban az, — és ezt Schumann is leszögezi — hogy eljárása közelebb állt a jelenben követett eljáráshoz, mint a grammatikusok túlhaldott álláspontja.

A munka második részének címe: *Heinicke, mint publicista*. Ezt a részt *Schumann Pál dr.* írta. Heinicke áldatlan polémiáit az utókorral megértetni nem csekély feladat. Legelőbb személyes polémiáit, azután pedagógiai vitáit ismerteti. Filozófiai cikkeinek és vitáinak is hatalmas részt szentel. Majd munkáinak formai részét: a stílust, szókötetést, szóhasználatot tárgyalja. Érdekes munkásságának jellemzése is. A második részhez ugyancsak Schumann Pál dr. összeállításában, Heinicke munkásságának bibliográfiája is mellékelve van. Először Heinicke kéziratait, leveleit és nyomtatásban megjelent munkáit sorolja fel. A bibliográfia második része Heinickéről szóló iratok, okmányok és egyéb forrásművekről emlékezik meg. A harmadik rész Heinicke ikonográfiáját adja. — A mű könyvpiacra is került. Ára 2 M. 80 Pf.

Erdős István.

HIVATALOS RÉSZ.

Két felirat. Egyesületünk elnöksége az 1909. évi közgyűlésünk határozata értelmében a *koros siketnémák oktatása* és a szervezeti szabályzatnak a *felvételi korra* vonatkozó rendelkezésének módosítása iránt, az alább következő felterjesztéseket intézte a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úrhoz:

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Mély tisztelettel alulirottak, a „Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete“ 1909. évi közgyűlésének megbízásából, a magyar siketnéma-oktatásügy fejlesztése céljából fordulunk Excellentiádhoz ezen tiszteletteljes feliratunkkal.

Hazánk 16 siketnéma-intézetében a folyó 1909—1910. tanévben 1371 növendék részesül oktatásban. E szám — összehasonlítva a leg-

utóbbi évtized idevonatkozó adataival — azt mutatja, hogy a növénydekek száma évről-évre átlag 100-zal szaporodik. Ezen adatokból következtethető, hogy — ha fennálló intézeteink fejlődésükben meg nem akadnak — a legutóbbi népszámláláskor összeírt 5000-t meghaladó tanítási korban levő siketnéma közül 6 év múlva is csak mintegy 2000 élvezheti az oktatás áldásait. Ismerve intézeteink legtöbbszörének a létért folytatott nehéz küzdelmét, reális alapon a közel jövőben új intézetek megnyitását — a már fennállóék alapjainak megrendítése nélkül — nem remélhetjük.

A tanulási korban levő siketnémáknak tehát nagyobb része beláthatatlan időig nem juthat intézetbe. De feltéve a viszonyoknak — megfelelő számú új intézet megnyitásához szükséges — szerencsés alakulását, még az esetben is gondolkoznunk kellene a felől, mi történjék azokkal, akik már túl vannak 10. évükön és így az érvényben levő s bizonyára érvényben is maradó szabályzat értelmében rendszeres oktatásra fel nem vehetők az intézetekbe? Mi történjék ezen koros siketnémákkal, akik ha tanítás, nevelés nélkül nőnek fel, a legtöbb esetben mint munka- és keresetképtelen egyének egész életükön kegyelemkenyérre, gyámságra utaltatnak, de gyámságuk dacára is — épen teljes tudatlanságuknál fogva — minduntalan beleütköznek a társadalmi- és jogrendbe!

Mily nagy áldás volna, ha a rendszeres oktatás lehetőségétől megfosztott, koruk miatt az intézetekből kiszorult több ezerre menő siketnémáknak alkalom nyílnék arra, hogy elsajátíthassák a kiejtést, írást, olvasást, számolás alapismereteit s ennek segítségével önmagukat viszonylagosan tovább művelhetnék, ismereteiket gyarapíthatnák.

Egyesületünk úgy véli, hogy ezen eszme megvalósítható lenne az intézetekkel kapcsolatosan szervezendő tanfolyamok által, melyekre 11—18 éves oly siketnémák volnának felvehetőek, akik sem magán, sem intézeti oktatásban nem részesültek. A 11—14 évesekre nézve a tanfolyam ideje 2, az idősebbekre nézve 1 évben volna megállapítandó. Egy csoportba 8—10 tanuló osztatnék be s így heti 30 órai oktatás keretében körülbelül feldolgozható volna az I—III. osztály számára előírt anyag. Különös gond fordítatnék a tanulók ipari képzésére. Tekintettel fejlettebb korukra, valamely produktív munkára, pl. játék-készítésre is megtaníthatók volnának s keresetükkel megkönnyítenék eltartásukat. Az oktatást — megfelelő órarend mellett — az intézetek tanárai, óratöbbleti dijakért végezhetnék. Kísérletképpen egy évre a váci és budapesti, mint a két legnagyobb és középponti fekvésű intézetnél lehetne ily tanfolyamokat nyitni oly koros siketnémák számára, akiknek eltartásáról hozzátartozóik gondoskodni képesek. Ez első tanfolyamokon szerzendő tapasztalatok és az ott felmutatandó eredmények jelölnék meg a további teendőket.

Az előadottak alapján mély tisztelettel kérjük Excellentiádat, kegyeskedjék a jelzett tanfolyamok felállíthatását elvileg engedélyezni az érdekelt igazgatóságoknak s megfelelő óratöbbleti dijak kilátásba helyezésével méltóztassék felhatalmazni egyelőre a siketnémák váci és budapesti intézeteinek igazgatóságait, hogy kísérletképpen már a legközelebbi 1910—1911. tanévben nyithassanak egy-egy ily tanfolya-

mot oly koros (11—18 éves) siketnémák számára, akik az 1 évig tartó tanfolyam ideje alatt eltartásukról maguk tudnak gondoskodni. Hogy az így megkezdendő munkálatok folytathatásának és általánosításának esetleges fedezetbeli akadályai eleve is elháríttassanak, kegyeskedjék Excellentiád a szükséges fedezetről (óradijak, növendékek segélyezése) külön tétel alatt a legközelebbi állami költségvetésben gondoskodni.

Végezetül, a jelzett kísérleti esztendőben szerzett tapasztalatok alapján készítendő idevonatkozó szabályzat és tantervnek kidolgozásával járó munkálkodásunkat már most tiszteletteljesen felajánljuk.

Oktatásügyünket Excellentiádnak kegyességébe ajánlva, vagyunk Nagyméltóságodnak a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete“ nevében mély tisztelettel — Kecskeméten, 1910. március 4-én — legalázatosabb szolgálai: *Németh László* e. elnök, *Kegler Ferenc* e. titkár.

~~~~~

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Egyesületünk 1909. évi közgyűlésének megbízásából mély tisztelettel alulírottak arra kérjük Excellentiádat, kegyeskedjék a 32636. 1905. számú rendelettel a siketnémák intézetei részére kiadott szervezeti szabályzat 7. §-ában a felvételre vonatkozó felső korhatárt a betöltött 11-ik évre módosítani azzal, hogy elsősorban a legidősebb folyamodók veendőek fel s a felvétel csak ezek érdekeinek kielégítése után terjeszthető ki fokról-fokra a fiatalabbakra is.

Ezen tiszteletteljes kérelmünkre okul szolgál azon sajnós körülmény, hogy az egyes intézetek igazgatóságai, felügyelő bizottságai a felvételt kérők közül hely és költség hiányában évről-évre sok folyamodót kénytelenek várakozásra buzdítani.

A szülő a felvétel reményében vár, nem ritkán 2—3 évet is s mialatt a várakozásban levő folyamodók száma újabb kérvényezőkkel egyre szaporodik, az időközben 10. évüket meghaladott növendékek kérvényeit az intézetek kénytelenek a sorstól így kétszeresen sujtott szülőknek visszaküldeni azzal, hogy gyermekük kora miatt már nem vehető fel.

Míthogy tapasztalataink szerint a felvételi kor alsóbb fokán álló növendékeknek számottevő része az I. osztályt épen kellő fejlettsége híján kénytelen ismételni és így az utána felvételért folyamodó sorsársaitól a helyet elfoglalja: Egyesületünk úgy véli, hogy a jelzett szabálymódosítás némileg javítana a helyzeten.

Kérjük tehát Excellentiádat, méltóztassék a szabályzatnak bevezetőleg kért módosítását elrendelni.

A „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete“ nevében vagyunk Nagyméltóságodnak mély tisztelettel — Kecskemét, 1910. évi március hó 4-én — legalázatosabb szolgálai: *Németh László* e. elnök, *Kegler Ferenc* e. titkár.

~~~~~

Meghívó a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete“ választmányának folyó évi március hó 20-án (Virágvasárnap) délután öt órakor Kecskeméten, a siketnémák államilag segélyezett intézetében tartandó gyűlésére. — *Tárgysorozat:* 1. Elnöki bejelentések. 2. A pénztáros jelentése. 3. A szerkesztő jelentése. 4. *H. Sztankay Lajos* fel-

olvasása a rajztanításról. 5. Az 1910. évi közgyűlés előkészítése. 6. Tagfelvétel, tagkilépés. 7. Indítványok. — Kecskemét, 1910. márc. 4. Tagtársi üdvözléssel: *Németh László* elnök, *Kegler Ferenc* titkár.

V E G Y E S E K.

Oláh Károly † A siketnéma oktatásügynek ismét gyásza van. Február hó 20-án hunyta le örökre szemeit Debrecenben Oláh Károly, az ottani siketnéma-intézetnek megteremtője. A közélet terén nagy szerepe volt az elhunytnak, de e nagy tevékenysége mellett mégis a siketnémák oktatása volt az, ami egészen a szívéhez nőtt. Gyászolja őt egész Debrecen, de mélyebb a gyásza a koporsója körül álló siketnémáknak, mert gondos és szerető atyjukat veszítették Oláh Károlyban. E gyászuk megnyilatkozik a debreceni gyámolító egyesületük és az intézet igazgatóságának gyászjelentésében, melyet im itt közlünk:

„A siketnémákat gyámolító debreceni egyesület és a siketnémák debreceni államilag segélyezett intézete fájdalmas érzéssel jelenti, hogy *Oláh Károly* Debrecen sz. kir. város tanácsnoka, egyesületünk igazgatótanácsának tagja, folyó hó 20-án este 10 órakor, rövid szenvedés után elköltözött az élők sorából. A megboldogult létesítője volt egyesületünknek és intézetünknek s bár a közéletnek tágas mezején sok irányban jó kedvvel és sikeresen tevékenykedett, szívéhez mégis legközelebb állt a siketnémák intézete. Ezért gyászoljuk halálát és áldjuk emlékezetét. Debrecen, 1910. évi február 21-én. Béke lengjen porai felett!”

Kitüntetés. *Vatter Jánost*, a frankfurti siketnéma-intézet nagynevű igazgatóját újabb kitüntetés érte. Erdemeinek elismeréséül a norvég *Szent Olav-rend* I. osztályú keresztjét kapta.

A siketnémák bálja. Táncestélynek keresztelték, pedig bál volt az a szó teljes értelmében. Fényes bál, erkölcsi és anyagi tekintetben minden várakozáson felüli bál volt az. A siketnémák Cházár András-Otthona javára az Otthon vezetősége rendezte f. évi február 26-án, úgy, hogy az irányítás, s a bál méreteinek megállapítása a siketnémák budapesti áll. intézete tanári testülete — élén *Klis Lajos* igazgatóval és *Schreiner Ferenc*cel — kezébe volt letéve. Kivették az anyagi és erkölcsi siker biztosításából a részüket a bálanyák is, *Berkes Jánosné*, *Borbély Sándorné*, *Klis Lajosné*, *Herich Károlyné* egyaránt. Igazán boldogok voltunk annak láttára, hogy mint hordták össze emberfeletti szorgalommal, s eléggé nem becsülhető szeretettel a filléreket, a koronákat, amelyeknek összege ezreket haladott meg. Minden fillérhez egy gondolat, egy érzés tapadt a siketnémák részéről is, a mi részünkről is, akik e lázas munka minden részletét apróra szemléltük.

E gondolatoknak összege az az óhajtásunk, hogy az Otthon lehető fennállásának biztosításával a siketnémák társadalmát mennél jobban egybevonva, közelebb hozzuk a hallók társadalma lüktető életéhez. E fillérekhez, koronákhoz tapadt érzések összege az a gondolat,

hogy a hallók világa egy munkás alanyt lát már a siket munkabírásában, erkölcsi érzékében, s abban az előszeretetben, amellyel minden társadalmi megnyilatkozás iránt viseltetik.

Talan furesának látszik a nem kebelbeliek előtt a siketek tánca is, de aki őket ott látta, elmondhatta magáról, hogy vagy eddig voltak hibás képzetei a siketnéma ily ügyességeiről, készségeiről, vagy a bál alatt esett érzéki csalódásokba.

Tanulságul szolgál nekünk is a bál, nekünk kebelbelieknek, akikre a siketnéma bizva van az iskoláztatás alatt. Tanulságul szolgál arra, hogy minden társadalmi megnyilatkozásban igénylik tanáraik irányítását, segítségét. S nekünk a segítő jobbot megtagadni már azért sem lehet, mert hozzánk vannak ők legközelebb, hozzánk, akik szelleméletüket a gyermetagségből kilendítettük. S mikor a könnyen hívés megtéveszti őket, akkor is nekünk kell az oldaluk mellé állanunk, nehogy az a sok szeretet, amivel ügyünkön csüngünk, kárbaveszett legyen. Melléjük kell állanunk, mert velünk a hallók tekintélyes része veszi őket körül, s összetalálkozik velök az egymás kölcsönös megbecsülésében, s amikor a társadalom a felnőtteket megbecsüli, akkor ránk esik a megbecsülés java, s ez lesz a mi erkölcsi jutalmunk. **Simon József.**

Hogyan vélekedtek a régi klasszikus népek a siketség-ről és a némaságról? A régi görögök és rómaiak a siketség és a némaság közötti okozati viszonyt nem ismertek fel. Mindkét szót rendszerint egymástól külön, teljesen függetlenül használták. Úgy a siketséget, mint a némaságot betegségnek tartották. Sokan azonban a siketséget fogyatkozásnak minősítették, a némaság okát pedig a beszélőszerv valamelyes hibás alkatában keresték. A némát képezhetlensége miatt a szellemi fogyatékkal és elmebajossal egysorba helyezték. *Sabinus Massurius* azt hitte, hogy a siketnémaság, úgy, mint a legtöbb betegség, gyógyítható. Sőt *Plinius*, a híres természettudós is ezen a véleményen volt. Ő a siketnémaságot fülbetegségnek tulajdonította. *Celsus* a némaságon operatív úton akart segíteni. „A nyelvfék felvágásánál — mondja ő — arra kell figyelniük, nehogy a szomszédos ereket megsértsük. Tapasztalataim révén mondhatom, hogy ez az eljárás nem mindig vezet célra, amiből viszont a következők, hogy az orvostudomány tudja ugyan, hogy mit kell ilyen esetekben csinálnia, de nem tudja, mi lesz a beavatkozás következménye.“ Mindezekből láthatjuk, hogy a siketnémaságon már a régiek is akartak segíteni. Hogy rossz úton jártak, azon nem is szabad csodálkoznunk. Laikus közönségünk még a XX. században sem képes a siketnémaságot illetőleg tiszta képet alkotni magának. (*Deutsche Taubstummen-Korrespondenz. Reuschert E.: „Die Taubstummen im alten Griechenland und Rom.“*)

Uj könyv. A „*Bulletin International de l'enseignement des sourds-muets*“ szerkesztősége (Paris, 254. Rue Saint-Jacques) e napokban küldötte szét a Siketnéma-oktatás Nemzetközi Évkönyvét. A páratlan és irodalmi körökben „szenciációs“-nak mondott műre legközelebb visszatérünk.